

Opbrengst belastingen fors gestegen in 2005

Laurens Cazander

In 2005 bedroegen de belastingontvangsten voor de Nederlandse overheid 124 miljard euro. Dit was negen procent meer dan in 2004. Vooral de aantrekkende economie en enkele incidentele meevallers zorgden voor een hoge opbrengst voor de rijksoverheid van 116 miljard euro. De overige 8 miljard euro werd geïnd door de andere overheden (vooral gemeenten). Deze bedragen zijn exclusief de belastingafdrachten van bijna 3 miljard euro aan de Europese Unie.

De belastingen op inkomen en vermogen vertoonden na een paar erg magere jaren een groei van 14 procent. Vooral bij de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting werden meevallers gerealiseerd. De belastingen op productie en invoer stegen in 2005 met 5 procent, een even grote toename als in 2004.

Hoge belastingontvangsten in 2005

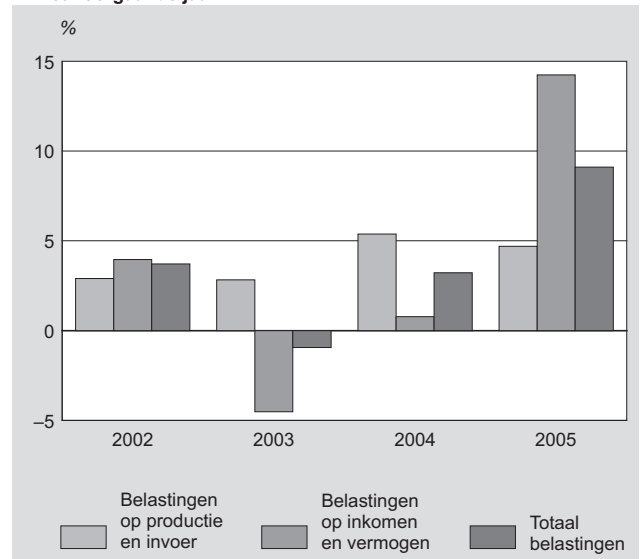
Het totaal van belastingontvangsten voor de Nederlandse overheid bedroeg vorig jaar 124 miljard euro. Dit betekende een toename van 9 procent ten opzichte van 2004, wat zeer hoog is in vergelijking met voorgaande jaren. In 2004 bedroeg de toename van de belastingopbrengst 3 procent en in 2003 was zelfs sprake van een afname (-1 procent).

Het grillige patroon van de opbrengsten blijkt vooral gelegen te zijn in de categorie belastingen op inkomen en vermogen. Zo is de opbrengst van de vennootschapsbelasting afhankelijk van de wisselende bedrijfsresultaten en is de ontvangst van de loonbelasting gerelateerd aan de fluctuerende werkgelegenheid. De ontvangsten bij de belastingen op inkomen en vermogen bedroegen in 2005 bijna 59 miljard euro, 14 procent meer dan in 2004. Deze

toename is vergeleken met de twee voorgaande jaren erg hoog. In 2003 was de groeivoet van deze categorie -5 procent en in 2004 slechts 1 procent. In drie jaar tijd is de opbrengst van de belastingen op inkomen en vermogen gestegen met 10 procent.

De ontvangsten bij de belastingen op productie en invoer bedroegen 64 miljard euro, 5 procent meer dan in 2004. Deze belastingen vertonen van jaar op jaar een meer gelijkmatige ontwikkeling dan de belastingen op inkomen en vermogen. Dit heeft te maken met het feit dat deze belastingen verschuldigd zijn ongeacht het bedrijfsresultaat. Wel kan een tariefswijziging bij de omzetbelasting of de accijnzen een sterke invloed hebben op de ontvangsten. De afgelopen jaren schommelde de groeivoet van de

1. Belastingopbrengst voor de Nederlandse overheid mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

Tabel 1
Belastingopbrengst voor de Nederlandse overheid

	2003	2004	2005	2004				2005				
				I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mln euro</i>												
Belastingen op productie en invoer	57 944	61 053	63 919	14 239	15 251	14 390	17 173	14 441	15 714	15 690	18 074	
Belastingen op inkomen en vermogen	50 829	51 224	58 518	10 647	14 073	11 681	14 823	12 668	14 982	13 079	17 789	
Vermogensheffingen	1 461	1 513	1 713	285	383	341	504	343	451	482	437	
Totaal van belastingen voor Nederlandse overheid	110 234	113 790	124 150	25 171	29 707	26 412	32 500	27 452	31 147	29 251	36 300	
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>												
Belastingen op productie en invoer		3	5	5	3	10	3	5	1	3	9	5
Belastingen op inkomen en vermogen		-5	1	14	-4	5	7	-4	19	6	12	20
Vermogensheffingen		-14	4	13	-8	1	-7	25	20	18	41	-13
Totaal van belastingen voor Nederlandse overheid		-1	3	9	0	7	5	1	9	5	11	12

belastingen op productie en invoer tussen de drie en vijf procent. In drie jaar tijd is het bedrag van deze categorie gestegen met 13 procent.

De categorie vermogensheffingen (voornamelijk successierechten) is voor het totaal van belastingen van geringe betekenis. De opbrengst bedroeg vorig jaar 1,7 miljard euro. Vergeleken met drie jaar eerder was de toename slechts één procent.

Het Rijk en de andere overheden

De Nederlandse belastingopbrengst wordt in hoge mate bepaald door de rijksbelastingen. Het aandeel van het Rijk in het totaal ligt ver boven de negentig procent. De belastingontvangsten voor het Rijk zijn onder meer afhankelijk van hoeveel er geconsumeerd en geproduceerd wordt en van de hoogte van de inkomens. In hoeverre de bedragen uit de begroting worden gerealiseerd is daarom sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de economie. De laatste jaren bewoog de groeivoet van de rijksbelastingen tussen de -2 en 10 procent, mede als gevolg van bewegingen van de conjunctuur.

De belastingontvangsten voor de andere overheden zijn daarentegen veel minder gevoelig voor conjuncturele schommelingen. Dit heeft te maken met het feit dat het bijna allemaal (zogenaamde) aanslagbelastingen zijn. Deze worden per kalenderjaar geheven. Bij een vrijwel ongewijzigd fiscaal beleid vertoont de belastingopbrengst van de andere overheden dan ook geen onverwachte jaar-mutaties. De laatste jaren varieerde de groei tussen de 5 en 7 procent. De inflatie en de groei van het aantal woningen zijn twee belangrijke bepalende factoren.

Voor de overheid is de belastingopbrengst de belangrijkste bron van inkomsten. Indien de belastingontvangsten lager uitvallen dan waarop was gerekend zal dit normaliter leiden tot een (groter) tekort en verder oplopende schul-

den. De uitgaven van de overheid liggen op korte termijn grotendeels vast. Het tekort van de overheid overschreed in 2003 de Europese norm (3 procent van het bruto binnenlands product). De afgelopen twee jaar is het tekort van de overheid, mede dankzij een gunstige ontwikkeling van de belastingontvangsten, verkleind van 3,1 procent in 2003 naar 0,3 procent in 2005.

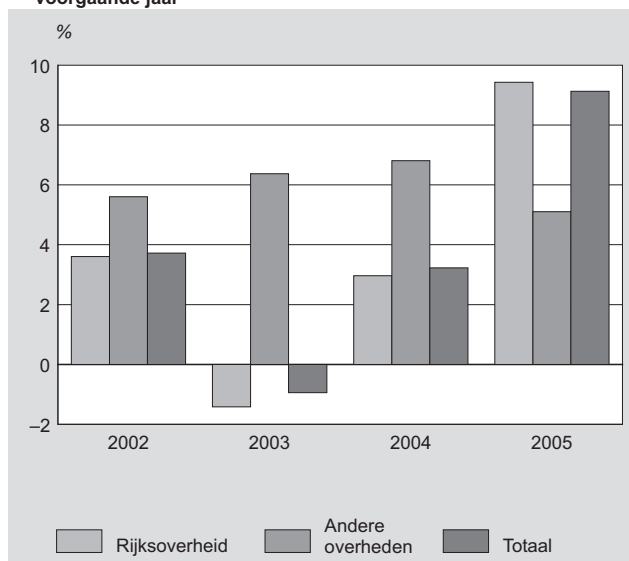
Opbrengst rijksbelastingen

Algemeen gezien was 2005 voor het Rijk een jaar waarin de bij de begroting geraamde belastingontvangsten ruimschoots werden gerealiseerd. De volgens Europese regelgeving berekende realisatie van 116 miljard euro was circa 8 miljard euro hoger dan het oorspronkelijk begrote bedrag. Aanzienlijke meevallers waren er bij de inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting en dividendbelasting. Ook de overdrachtsbelasting en de belastingen op milieu scoorden boven verwachting. De hogere ontvangsten waren te danken aan zowel de verbeterde economische situatie als aan enkele incidentele factoren. Hieronder zal de ontwikkeling in 2005 van de belangrijkste belastingen worden toegelicht.

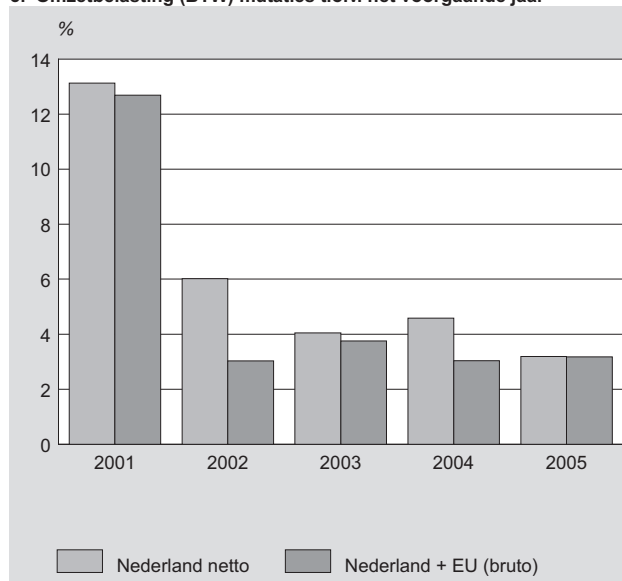
Omzetbelasting (BTW)

De omzetbelasting voor het Rijk bedroeg 36 miljard euro. Dit betekende een stijging van drie procent ten opzichte van 2004. De hier vermelde omzetbelasting is exclusief het deel dat is afgedragen aan de Europese Unie (EU). Deze BTW-afdracht bedroeg het afgelopen jaar 0,7 miljard euro, net zo veel als in 2004. In eerdere jaren was deze afdracht veel hoger. Destijds was het belang van de BTW in de financiering van de EU namelijk een stuk groter. De laatste jaren heeft de afdracht op basis van het bruto nationaal inkomen (BNI) een meer prominente rol gekregen. Bij een nauwkeurige analyse van de mutaties van de omzetbelasting is het nodig te weten of de bedragen inclu-

2. Belastingen rijksoverheid en andere overheden mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

3. Omzetbelasting (BTW) mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

sief (bruto) of exclusief (netto) de afdracht zijn. Voor het jaar 2005 is de groeivoet van de bruto-opbrengst praktisch gelijk aan die van de netto-opbrengst. De zeer hoge mutaties in 2001 werden veroorzaakt door de verhoging van het algemene tarief van 17,5 naar 19 procent. Ook speelde een rol dat de inflatie destijds relatief hoog was.

Loonbelasting en inkomstenbelasting

De loonbelasting realiseerde in 2005 een ontvangst van (bijna) 28 miljard euro. Na twee jaar van dalende opbrengsten was het afgelopen jaar weer sprake van een positieve groeivoet (1 procent). De mutaties bij de loonbelasting waren de afgelopen jaren wel steeds in lijn met de ramingen. Met beperkte loonstijging, krimpende werkgelegenheid en stijgende pensioenpremies was bij de begroting rekening gehouden. In de loop van 2005 is de werkgelegenheid enigszins verbeterd.

Voor werknemers is de loonbelasting een voorheffing van de jaarlijkse inkomstenbelasting. De opbrengst van de inkomstenbelasting wordt daarom voor een belangrijk deel gevormd door het saldo van naheffingen en terugbetalingen. Het jaarsaldo van deze belasting is normaliter gering, soms zelfs negatief. In 2005 was de opbrengst uitzonderlijk hoog, vooral in het vierde kwartaal. Het jaarbedrag van 3,7 miljard euro was circa 3 miljard hoger dan begroot. De onverwacht hoge ontvangsten waren voor het merendeel afkomstig van de sociale fondsen en zijn nog te

zien als een gevolg van het per 2001 gewijzigde belastingstelsel. Bij de definitieve afrekening van de door het Rijk geïnde loonbelasting en sociale premies over twee oude jaren bleken de wettelijke sociale verzekeraars namelijk 2,8 miljard euro verschuldigd te zijn aan de belastingdienst. Exclusief deze incidentele ontvangst was de som van de loon- en inkomstenbelasting 4 procent hoger dan in 2004.

Vennootschapsbelasting en dividendbelasting

De vennootschapsbelasting bracht 17 miljard euro in de schatkist, ongeveer 3 miljard meer dan was begroot. Voor het tweede jaar op rij was de groeivoet meer dan tien procent. In de jaren 2002 en 2003 was juist sprake van sterke opbrengstdalingen. Het bedrag van 2005 ligt overigens nog wel een half miljard euro onder dat van 2001. Destijds was het tarief overigens enkele procentpunten hoger dan in het afgelopen jaar (31,5 procent). In de komende jaren zal het tarief nog wat verder worden verlaagd. Belastingverlaging op bedrijfswinsten kan bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor buitenlandse ondernemingen.

Het hoge realisatiebedrag in 2005 duidt op een sterke winstontwikkeling bij bedrijven. Een deel van de groei, circa 1 miljard euro, wordt echter als incidenteel beschouwd. Vanwege een verhoging van de heffingsrente (van 3,5 naar 5 procent) betaalden veel bedrijven sneller

Tabel 2
Belastingopbrengst voor het Rijk

	2003	2004	2005	2004				2005			
				I	II	III	IV	I	II	III	IV
<i>mln euro</i>											
Omzetbelasting (netto voor het Rijk)	33 639	35 098	36 216	7 480	8 935	8 102	10 582	7 431	8 719	8 825	11 242
Accijnzen	8 586	9 358	9 327	2 317	2 246	2 304	2 491	2 301	2 303	2 378	2 344
Belastingen van rechtsverkeer	4 456	4 762	5 209	1 233	1 151	1 113	1 266	1 252	1 257	1 294	1 405
Belastingen op een milieugrondslag	3 081	3 278	4 128	836	824	779	839	975	1 080	979	1 094
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	2 874	3 003	3 148	985	760	740	518	1 051	871	794	432
Overige belastingen op productie en invoer	1 346	1 366	1 578	342	285	301	438	348	403	342	485
Belastingen op productie en invoer	53 981	56 864	59 605	13 193	14 200	13 338	16 134	13 359	14 633	14 612	17 002
Loonbelasting	28 790	27 244	27 570	6 379	8 223	6 109	6 533	6 355	8 484	6 266	6 466
Inkomstenbelasting	378	109	3 651	58	-521	48	524	46	-51	-58	3 714
Vennootschapsbelasting	13 392	14 994	17 068	2 598	3 647	3 544	5 206	4 222	3 187	4 192	5 467
Dividendbelasting	3 128	3 388	4 262	233	1 594	785	776	597	1 811	1 280	574
Overige belastingen op inkomen en vermogen	1 822	1 901	2 138	585	373	414	528	492	594	441	612
Belastingen op inkomen en vermogen	47 509	47 636	54 690	9 853	13 317	10 898	13 567	11 712	14 025	12 122	16 832
Vermogensheffingen (successierechten)	1 460	1 512	1 709	285	383	341	503	342	450	481	436
Totaal van belastingen voor het Rijk	102 951	106 011	116 005	23 331	27 900	24 577	30 204	25 412	29 108	27 215	34 270
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>											
Omzetbelasting (netto voor het Rijk)	4	4	3	-3	13	4	4	-1	-2	9	6
Loonbelasting	-3	-5	1	2	-1	-2	-18	0	3	3	-1
Vennootschapsbelasting	-13	12	14	-14	15	12	29	63	-13	18	5
Accijnzen	2	9	0	15	8	4	9	-1	3	3	-6
Belastingen van rechtsverkeer	-4	7	9	10	7	3	7	2	9	16	11
Totaal van belastingen voor het Rijk	-1	3	9	0	8	5	-1	9	4	11	13

en meer belasting dan verplicht was. De teveel betaalde belasting werd tegen een zeer gunstige rente weggezet. Ingaande 2006 is de verhoging van de heffingsrente teruggedraaid, zodat dit jaar een tegenvaller kan worden verwacht.

Bedrijfswinsten en winstuitkeringen (dividenden) zijn nauw aan elkaar gerelateerd. De opbrengst dividendbelasting vertoont normaliter een vergelijkbare ontwikkeling als de opbrengst vennootschapsbelasting. Ook bij de dividendbelasting was de afgelopen twee jaar sprake van een hoge groeivoet, na twee jaren van krimp. De opbrengst bedroeg in 2005 ruim 4 miljard euro. Dit was bijna een miljard meer dan begroot, maar nog wel onder het bedrag van 2001.

Accijnzen

De accijnzen genereerden het afgelopen jaar ruim 9 miljard euro aan ontvangsten voor het Rijk. Dit was minder dan een jaar eerder (-0,3 procent) en de realisatie bleef ook iets achter op de raming. De minieme daling volgde op een hoge groei in 2004, die voornamelijk werd veroorzaakt door enkele tariefwijzigingen.

De afvlakkende consumptie van tabak, bier, gedistilleerd en benzine zet de ontvangsten uit de belastingen op deze

producten onder druk. Ondanks een duidelijk dalende consumptie van sigaretten en shag bracht de tabaksaccijns 3 procent meer op, als gevolg van een fiscale maatregel. Vanaf 2005 is een minimumaccijns ingevoerd, met als gevolg dat de verkoop van tabak uit het goedkope segment meer ontvangsten voor de Staat oplevert.

Definitie en samenstelling

De kwartaalcijfers over de belastingen voor de Nederlandse overheid zijn onder meer van belang omdat hiermee wordt voldaan aan de bij verordening vastgestelde informatievereisten van de EU. Bij de samenstelling van de cijfers zijn de voorschriften van het Europees Systeem van Rekeningen (ESR) het uitgangspunt. Belastingen zijn in het ESR gedefinieerd als verplichte betalingen om niet, die door de overheid of de EU worden opgelegd. De belastingen die toekomen aan de EU (een deel van de BTW, de invoerrechten en de landbouwheffingen) worden niet tot de belastingen voor de Nederlandse overheid gerekend maar tot de belastingen voor de EU. De rijksoverheid is, tegen vergoeding van kosten, slechts inner van deze belastingen.